

nærvær trods fravær, med disciplenes oplevelse på Emmausturen, hvor de i vandringsmanden var sammen med Jesus, set og dog uset. Opbygget af sin påvisning af det Gregorianske begrebs udbredelse i de to nævnte genrer, vender G. i kap. III og IV tilbage til det latinske og det engelske drama og tolker nu den før uforståelige kombination som udsprunget af den gregorianske pilgrimstanke. Disse spils hensigt har været »doing the pilgrim«, og hele menigheden har aktivt været med på Emmausfærden og dermed levet sig gennem en pilgrimsgang.

Ingen kan betvivle den nære sammenhæng mellem de analyserede genrers begrebsverden og formelsprog, og Gardiners bog er endnu en bekræftelse heraf. Han er klart inspireret af Jean Leclercq's fine værk »The Love of Learning and the Desire for God« og refererer da også flittigt hertil. På det fremlagte grundlag synes Gardiners påvisning overbevisende, men han har skåret sit undersøgelsesfelt lidt vel skarpt ud. Hvad med andre påskespil? Mon liturgien er så uvedkommende som G. vil gøre den til? Læsningen tynges af skiftevis for få og for mange citater, men den er dog anbefalelsesværdig for dem der finder en undersøgelse af et tema på tværs af genrene spændende.

Nanna Damsholt

Lars-Olof Larsson: Det medeltida Varend. Studier i det småländska gränslandets historia fram till 1500-talets mitt. Växjö (1964) 1975. Kronobergsboken 1974-75. Utg. av Kronobergs läns hembygdsförbund. XII+527 s.

I 1964 erhvervede Lars-Olof Larsson doktorgraden på sin bog om det middelalderlige Varend. Bogen har længe været udsolgt, men er nu blevet genoptrykt. I den nye udgave er det tyske resumé udeladt, men til gengæld er bogen blevet forsynet med et fyldigt sagregister. I en række veldisponerede kapitler gennemgås den politiske, kirkelige, agrare og bebyggelseshistoriske udvikling i dette smålandske grænseområde fra den ældste middelalder frem til midten af det 16. århundrede. Hovedsigtet med bogen er naturligvis en beskrivelse og diskussion af udviklingen i Varend, men bogen rækker dog videre, idet det på overbevisende måde er lykkedes for Larsson at sætte den lokale udvikling ind i et rigshistorisk perspektiv. I denne forbindelse kan to kapitler fremhæves. I kapitlet om de ældste kirkelige forhold hævder forfatteren, at kristningen af Varend og organisationen af Växjö stift er sket fra Sverige, hvorimod stiftet ikke – som ofte hævdet – har stået i et direkte afhængighedsforhold til den danske kirke. Videre bør nævnes den særdeles grundige redegørelse for årsagerne til og forløbet af Dackefejden. I slutningen af bogen behandles i et gods- og slægthistorisk afsnit Växjö-kirkens og adelens godsbesiddelser, idet der gives en redegørelse for 21 adelsslægter, der enten stammer fra eller har haft en stærk tilknytning til Varend, og endelig anføres som bilag oplysninger om de middelalderlige sædegårde i området.

Per Raslow

Clara Nevéus: Trälarna i landskapslagarnas samhälle, Danmark och Sverige. *Studia historica Upsaliensia* 58, Uppsala 1974. 209 s.

Slaveriet i Sverige står, som naturligt er, i forgrunden ved nærværende arbejde. Det er bl. a. en naturlig ting, fordi slaveriet er fyldigt omtalt i svenske kilder, såsom i mange sene diplomcr. Det danske stof er medtaget,¹ mens det norske og islandske er forbigået.

¹ S. 14 hedder det, at Schlyters gamle udgave af 1859 er den eneste videnskabelige edition af den skånske stadsret, d.v.s. birkeretten. Her er glemt Danmarks gamle Købstadlovgivning bind IV (Skaane, Bornholm, Halland og Bleking) og V (Almindelige stadsretter m.v. bl. a. med skånsk stof) ved Erik Kroman, København 1961. Birkeretten er trykt IV, s. 3-23.